

ÉNEK-ZENE

A részletes követelmények használata és felépítése

A részletes vizsgakövetelmények az érettségi vizsgán számon kérhető tananyag tartalmi vonatkozásait, továbbá az adott ismeretek elsajátításának szintjét határozzák meg közép- és emelt szinten.

A középszintű érettségi vizsga követelményeinek teljesítése azt tanúsítja, hogy a vizsgázó teljesíti-e az általános zenei műveltségnek a vizsga követelményeiben megfogalmazott elvárásait. Rendelkezik-e olyan jártasságokkal, készségekkel, képességekkel és ismeretekkel a befogadás és a reprodukálás folyamatában, melyek alkalmassá teszik a mindennapi életben a zeneművészet iránti fogékonyság és kötődés kifejezésére.

Az emelt szintű érettségi vizsga követelményei feltételezik az ének-zene tárgy iránti nagyobb érdeklődést, vonzódást és annak szándékát is, hogy a vizsgázó valamely zenei követelményeket támogató felsőoktatási intézménybe kíván felvételt nyerni.

Az ének-zene érettségi vizsga azonban nem vállalhatja a hangszeres tudás mérését.

Az emelt szintű tudásnál előtérbe kerül az elért zenei képességekben, az elvárható zenei ismeretekben kimutatható, alaposabb összefüggéseket is feltáró tájékozottság vizsgálata. Az emelt szint emellett új ismereteket is tartalmaz.

A két vizsgaszint viszonyára jellemző, hogy az emelt szint teljesítéséhez a teljes középszintű követelményanyag ismerete szükséges, ezért az emelt szintű követelmények csak a középszintet meghaladó tudásanyagot tartalmazzák.

A részletes vizsgakövetelmények támaszkodnak a kerettantervi követelményekre, de bizonyos mértékben meghaladják azt, mivel a kerettanterv ének-zene tantárgyból csak 10. évfolyamig tartalmaz tantervi követelményeket. Az érettségivizsga-követelmények teljesítésének érdekében, a szabadon felhasználható órakeret terhére, a 11-12. évfolyamon az iskolának további - törvénybe foglalt - óraszámokat kell biztosítania az adott tantárgyból az érettségi vizsgára felkészülők számára mind közép-, mind emelt szinten.

A részletes követelményrendszer magába foglalja reprodukálás és a befogadás tevékenységi köreit, melyek mérése különböző vizsgaformák (írásbeli és gyakorlati/szóbeli) keretei között történik.

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGA-KÖVETELMÉNY

1. Reprodukálás

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Éneklés,	A helyes hangzóformálás - A pontos szövegejtés és ritmus - Az intonációs biztonság - A stílusnak megfelelő, kifejező előadás (Szemelvények a Műjegyzékben)	
1.1.1. Népzene	Huszonnégy népdal előadása szöveggel, emlékezetből. Ezen belül húsz magyar népdal (eltérő stílusú és más-más tájegységről gyűjtött), két különböző nemzetiségi és két más nép népdala található. A magyar népdalokat több versszak esetén legalább kettő versszakkal kell előadni. A nemzetiségi népdal, ill. a más	Harmincnégy népdal előadása szöveggel, emlékezetből. Ezen belül harminc magyar népdal (eltérő stílusú és más-más tájegységről gyűjtött), két különböző nemzetiségi és két más nép népdala található. A magyar népdalokat több versszak esetén legalább kettő versszakkal kell előadni.

	népek dala eredeti nyelven is előadható. A nemzetiségi népdal, ill. a más népek dala eredeti nyelven is előadható.	A nemzetiségi népdal, ill. a más népek dala eredeti nyelven is előadható.
1.1.2. Műzene	Az énekelt anyaghoz kötődő általános zenetörténeti ismeretek, a társművészetekkel való kapcsolatok (irodalom, képzőművészet, építészet, tánc, színház) kifejtése.	
Középkor	Egy szillabikus gregorián dallam éneklése latin szöveggel, emlékezetből. Egy trubadúr dallam előadása szöveggel emlékezetből.	Egy szillabikus és egy melizmatikus gregorián dallam éneklése latin szöveggel, emlékezetből. Modális hangsorok éneklése szolmizálva. Egy trubadúr és egy Minnesang dallam előadása szöveggel emlékezetből.
Reneszánsz	Egy históriás ének szöveges megszólaltatása emlékezetből.	Egy ungarcsa dallam éneklése szolmizálva, emlékezetből.
Barokk	Egy korál dallam éneklése magyar szöveggel emlékezetből. Egy könnyebb ária vagy dal szöveges éneklése kottából, tanári zongorakísérettel.	Egy virágének előadása szöveggel emlékezetből. Egy könnyebb ária vagy dal szöveges éneklése emlékezetből, tanári zongorakísérettel. Három szemelvény éneklése emlékezetből szolmizálva. Hangközök éneklése adott hangra szolmizálva és hangnévvel decimáig, felismerésük hallás után. Középhez moduláló barokk dallam lapról olvasása szolmizálva, dó-váltással.
Bécsi klasszika	Egy dal szöveges éneklése emlékezetből, tanári zongorakísérettel. Egy magyar szöveges verbunkos dallam éneklése emlékezetből. Periódus terjedelmű, modulálás nélküli zenei idézet lapról olvasása szolmizálva (2#-2b-ig).	Haydn, Mozart és Beethoven egy-egy dalának éneklése emlékezetből, tanári zongorakísérettel. Három téma éneklése szolmizálva emlékezetből. Egy magyar hangszeres verbunkos dallam éneklése kottából, szolmizálva. Periódus terjedelmű, hangnemi kitérést tartalmazó vagy moduláló dallam lapról olvasása 3#-3b-ig). Hármashangzatok és megfordításaik ismerete. Alaphelyzetű hármashangzatok éneklése azonos hangmagasságról indítva szolmizálva és hangnévvel (3#-3b-ig). Domináns szeptimakkord és megfordításainak ismerete, éneklése alaphelyzetben szolmizálva és hangnévvel (3#-3b-ig).
Romantika	Egy dal éneklése szöveggel emlékezetből, tanári zongorakísérettel.	Két szerző egy-egy dalának éneklése szöveggel emlékezetből, tanári zongorakísérettel.

		Két szerző egy-egy művéből téma éneklése szolmizálva, kottából. Moduláló középnehéz dallam lapról olvasása szolmizálva (2#-2b-ig).
Századforduló	Egy zenemű részletének éneklése kottából szolmizálva.	Két szemelvény éneklése szolmizálva vagy hangnévvel kottából. Egészhangú skála éneklése hangnévvel.
XX. századi és kortárs zene	Egy-egy téma éneklése szolmizálva kottából Bartók Béla és Kodály Zoltán műveiből. A tanult zeneművekből válogatva, három zenei szemelvény éneklése kottából (szabadon választva: szöveggel vagy szolmizálva 3#-3b-ig).	Egy Bartók kórusmű előadása kottából (kamaraéneklés). Egy Kodály kórusmű előadása kottából (kamaraéneklés). Középnehéz dallam lapról olvasása hangnévvel vagy szolmizálva.
1.2. Műelemzés		
1.2.1. Népzene	Az énekelt régi és új stílusú magyar népdalok elemzése a következő szempontok alapján: dallamvonal, sorszerkezet, hangkészlet, hangsor megállapítása, besorolás az alapvető stílusrétegekbe.	
1.2.2. Műzene		
Középkor		Egy énekelt világi egyszólamú dallam elemzése kotta alapján (ritmus, dallam, szöveg sajátossága, kapcsolódása).
Reneszánsz		Egy világi vagy egy egyházi kórusmű elemzése kotta alapján. (szerkesztési mód, ritmikai, dallami, harmóniai, hangnemi érdekességek, műfaji sajátosságok).
Barokk		Az egyik énekelt mű elemzése kotta alapján (szerkesztési mód, ritmikai, dallami, harmóniai, hangnemi érdekességek, műfaji sajátosságok).
Bécsi klasszika		Egy énekelt dal formai elemzése kotta alapján.

2. Befogadás

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. Zenetörténet	A tanult anyagban leggyakrabban előforduló zenei műszavak, fogalmak, előadási jelek, hangszerek ismerete (lásd Szakkifejezések).	
2.1.1. Népzene	A magyar népdalok stílusrétegei: a régi és az új stílus jellemzőinek ismerete (dallamvonal, szerkezet, forma, hangnem).	

	<p>A tanult népdalokhoz kapcsolódó népszokások ismerete.</p> <p>A furulya, a duda, a tekerőlant, a citera, a cimbalom megnevezése hangzás alapján.</p>	<p>Vikár Béla, Kodály Zoltán, Bartók Béla népdalgyűjtő munkájának bemutatása: gyűjtőhelyek, gyűjtési, lejegyzési módszerek ismerete.</p>
2.1.2. Műzene	<p>A zenetörténeti korszakok általános jellemzése, a társművészeti kapcsolódások bemutatása.</p>	
Középkor	<p>A gregorián zene általános jellemzése.</p>	<p>A zsoltár, a himnusz, a mise fogalmának meghatározása.</p> <p>Az énekes világi zene általános jellemzése (trubadúr, Minnesang).</p>
Reneszánsz	<p>A vokális műfajok felsorolása, a műfaji jellemzők meghatározása (mise, motetta, madrigál)</p> <p>A magyarországi reneszánsz zene általános bemutatása.</p> <p>A reneszánsz korszak jellemző hangszereinek felsorolása.</p>	<p>Lassus és Palestrina életútjának vázlatos ismertetése.</p> <p>A homofon és polifon szerkesztési mód kottakép alapján történő felismerése és értelmezése.</p>
Barokk	<p>A korál, a passió, az oratórium, a kantáta, a barokk opera meghatározása.</p> <p>Barokk hangszeres formák (rondó, variáció), műfajok (concerto, concerto grosso, szvit, prelúdium, fuga) értelmezése.</p> <p>A barokk zenekar összetételének és jellemző hangszereinek felsorolása.</p>	<p>J. S. Bach, Händel életútjának vázlatos ismertetése, főbb műveik felsorolása.</p> <p>A korál szerepének ismertetése.</p> <p>A da Capo ária formai ismerete.</p>
Bécsi klasszika	<p>A klasszikus periódus, a két-, illetve háromtagú formák meghatározása.</p> <p>Jellemző műfajok (szonáta, szimfónia, vonósnégyes, klasszikus versenymű, klasszikus opera) általános bemutatása.</p> <p>A klasszikus szimfonikus zenekar összetételének meghatározása.</p>	<p>Haydn, Mozart és Beethoven életútjának vázlatos ismertetése, főbb műveik felsorolása.</p> <p>A klasszikus periódus, a két-, illetve háromtagú formák és a szonátaforma ismerete, egy-egy példával alátámasztva.</p>

	A magyar verbunkos zene jellemzése, kiemelkedő mestereinek megnevezése.	A magyar verbunkos zene jellemzése, kiemelkedő mestereinek megnevezése.
Romantika	<p>A romantikus dal, jellegzetes vonásainak ismerete.</p> <p>A programzene jellemzése.</p> <p>A szimfonikus költemény műfaji meghatározása.</p> <p>Liszt Ferenc életútjának vázlatos ismertetése, főbb műveinek felsorolása.</p> <p>A nemzeti romantika jellemzése.</p> <p>Erkel Ferenc életútjának vázlatos ismertetése, főbb műveinek felsorolása.</p>	<p>A romantikus dalciklus jellegzetes vonásainak ismerete.</p> <p>A legjelentősebb romantikus operaszerzők, és főbb műveik felsorolása.</p> <p>Verdi, Muszorgszkij, Wagner életútjának vázlatos ismertetése, főbb műveiknek felsorolása.</p>
Századforduló	A zenei impresszionizmus bemutatása (melodika, ritmika, hangkészlet, hangszerelés).	
XX. századi és kortárs zene	<p>Bartók Béla és Kodály Zoltán életművének bemutatása (életút, főbb művek).</p> <p>A XX. század főbb zenei irányzatainak megnevezése.</p> <p>Kortárs magyar szerzők és főbb műveik felsorolása.</p> <p>Az amerikai zene fejlődésének, a dzsessz és hatásának leíró jellegű bemutatása.</p>	<p>Bartók Béla és Kodály Zoltán műveinek jellemző formái, dallami, ritmikai sajátosságainak ismerete.</p> <p>Komponálási technikák (dodekafónia, aleatória) felsorolása és lényegének ismerete.</p> <p>Az oratorikus és színpadi műfajok változásainak ismerete.</p>
2.2. Zenefelismerés	A Műjegyzékben szereplő művek felismerése a továbbiakban megadott szempontok szerint, CD vagy hangkazettáról történő lejátszás alapján.	
2.2.1. Népzene	Népi hangszerek: furulya, duda, citera, tekerő, cimbalom felismerése, megnevezése.	
2.2.2. Műzene Reneszánsz	Korszak, műfaj meghatározása a megadott zeneszerzők műveinek	

	alapján: Josquin des Pres, Tinódi Lantos Sebestyén	Palestrina, Lassus, Bakfark Bálint
Barokk	Korszak, zeneszerző, mű és műfajának meghatározása a megadott zeneszerzők műveinek alapján: J. S. Bach, Händel	Monteverdi, Corelli, Esterházy Pál, Purcell, Vivaldi
Bécsi klasszika	Korszak, zeneszerző, mű és műfajának meghatározása a megadott zeneszerzők műveinek alapján: Haydn, Mozart, Beethoven	
Romantika	Korszak, zeneszerző, mű és műfajának meghatározása a megadott zeneszerzők műveinek alapján: Erkel Ferenc, Liszt Ferenc, Verdi, Muszorgszkij.	Chopin, Wagner, Dvořák, Smetana, Brahms
Századforduló	Korszak, zeneszerző, mű és műfajának meghatározása a megadott zeneszerzők műveinek alapján: Ravel	Debussy
XX. századi és kortárs zene	Korszak, zeneszerző, mű és műfajának meghatározása a megadott zeneszerzők műveinek alapján: Bartók Béla, Kodály Zoltán, Orff, Gershwin	Sztravinszkij, Honegger, Bernstein, Szokolay Sándor
2.3. Zeneelmélet	A tanult anyagban leggyakrabban előforduló zenei műszavak, fogalmak, előadási jelek, hangszerek ismerete (lásd Szakkifejezések).	
	Oktávig terjedő hangközök (csak a tiszta, kis és nagy), alaphelyzetű hármashangzatok ismerete és lejegyzése szolmizációs nevekkal adott hangra.	Hétfokú hangsorok 4#-4b-ig és az egészhangú skála lejegyzése. Hangközök decimáig, a hármashangzatok és megfordításai, a domináns szeptim és megfordításai, a szűkített szeptim akkord ismerete, a hangközök és hangzatok leírása megadott hangra. A moduláció fogalma és értelmezése. Minore - maggiore kapcsolat hallási felismerése. A klasszikus funkciós rend (T-S-D) fogalmának ismerete. A teljes kvintkör ismerete. Az autentikus és plagális zárlatok ismerete.
2.4. Dallamírás		
Barokk		Nyolc-tíz ütem egyszólamú dallam diktálás utáni lejegyzése violinkulcsban (2#-2b-ig).

Bécsi klasszika		Nyolc-tíz ütem egyszerű kétszólamú dallam diktálás utáni lejegyzése violinkulcsban (2#-2b-ig).
Stiluskörön kívül	Egy egyszólamú, hangnemben maradó, periódus terjedelmű dallam átírása betűkottából a vonalrendszerbe violinkulcsban (2#-2b-ig).	

MŰJEGYZÉK

A műjegyzék énekes anyaga és a zenefelismerés hangzó anyaga válogatási lehetőséget kínál. A tételsorok összeállításához egyéb, a követelményeknek megfelelő zenei anyag is felhasználható.

Népdalok

Középszint

Emelt szint

A bolhási kertek alatt...

A citrusfa levelestől, ágastól...

A csitári hegyek alatt...

A marosi füzes alatt...

A nagy bécsi kaszárnyára...

A Vidróczki híres nyája...

Annyi bánat a szívemen...

Az én lovam Szajkó...

Az hol én elmegyek...

Béres legény...

Beteg asszony...

Bújdosik az árva madár...

Bús a kis gerlice...

Csordapásztorok...

Duna parton van egy malom...

Elindultam szép hazámból...

Erdő mellett estvéledtem...

Este, este, de szerelmes...

Gyújtottam gyertyát...

Gyulainé édesanyám...

Ha felülök...

Hej rozmaring, rozmaring...

Hej, csillag, csillag...

Istenem, Istenem áraszd meg a vizet...

Katona vagyok én...

Kőműves Kelemen balladája...

Körösfői kertek alatt...

Látod-e te babám...

Magos kősziklának...

Megkötöm lovamat...

Megrakják a tüzet...

Most jöttem Gyuláról...

Rákóci kocsnába...

Regősének

Röpülj páva, röpülj...

Sok Zsuzsánna napokat...

Szép a gyöngyvirág egy csokorba...

Szívárvány havasán...

Tavaszi szél vizet áraszt...
Tiszán innen, Dunán túl...

Kiegészítés: Más népek dalai és a helyi sajátosságoknak megfelelően válogatva különböző nemzetiségi népdalok.

Műdalok, műzenei szemelvények

Középszint	Emelt szint
Ut queant laxis.	Alleluja dallam
Moniot d' Arras: Nyári ének	Dies irae...
Tinódi: Egervár viadaljáról való ének	Neidhardt: Májusi ének
J. S. Bach: Már nyugosznak a völgyek - korál dallam	Balassi: Bocsásd meg Úristen... Áll előttem egy virágszál... Esterházy: Harmonia Caelestis - Jesu dulcedo
Händel: Hímes rétek - első szakasz Händel: Csordul a könnyem	J. S. Bach: II. Brandenburgi verseny - I. tétel téma Corelli: La Folia - téma
Haydn: Szerenád	Vivaldi: A négy évszak - Tél II. tétel témája Haydn: Falusi jókedv
Mozart: Jöjj drága május - 1. versszak Beethoven: A tarisznyás fiú dala (Mormotás fiú dala)	Haydn: D-dúr („Londoni”) szimfónia (No. 104) - Menüett - téma Ej, haj gyöngyvirág. Kapuvári verbunk dallama Mozart: A-dúr zongoraszonáta (K. 331) I. tétel - téma Mozart: Requiem - Lacrimosa
Beethoven: IX. szimfónia - IV. tétel - Örömóda	Beethoven: Százszorszép
Simonffy: Három a tánc...	Beethoven: V. („Sors”) szimfónia - I., II. és IV. tétel témái
Schubert: Hová? - részlet	Schubert: A muzsikához
Schumann: Zöld hímes rét	Schubert: h-moll („Befejezetlen”) szimfónia - I. tétel témák
Verdi: Nabucco - Rabszolgák kara (a téma első része)	Liszt: Les Préludes - két választott téma
Gaudeamus igitur	Verdi: Requiem - Lacrimosa Smetana: Moldva - a folyó témája Brahms: Bölcsődal - 1. versszak
	Dvořák: e-moll („Újvilág”) szimfónia (Op. 95) - II. és IV. tétel témái

Ravel: Bolero - a téma első része
Kodály: Psalmus Hungaricus - Zsoltár dallam
Kodály: Galántai táncok - rondótéma
Bartók: Concerto - egy választott téma

Bartók: A kékszakállú herceg vára című opera az V. ajtó - téma

Gershwin: Porgy és Bess című opera - Porgy dala

Debussy: Három noktürn; Felhők - témák

Bartók: Cantata profana - témák: „Volt egy öregapó”, „Erdő sűrűjében”
Bartók: Ne menj el
Bartók: Levél az otthoniakhoz

Sztravinszkij: Petruska - I. és IV. rész témái
Orff: Carmina Burana - O, Fortuna,
Semper crescis - részletek

A ZENEFELISMERÉS HANGZÓ ANYAGA

Középszint

Emelt szint

Népi hangszerek felismerése, megnevezése (furulya, duda, citera, tekerő, cimbalom) a tankönyvhöz tartozó hanganyagokról.

Josquin: Ave vera virginitas

Tinódi: Egervár viadaljáról való ének

J. S. Bach: h-moll szvit

J. S. Bach: II. Brandenburgi verseny
Händel: Messiás - Halleluja kórus

Haydn: „Oxford” szimfónia (No. 92)
IV. tétel

Mozart: Figaro házassága
(F dúr kavatina)

Beethoven: V. szimfónia

Liszt: Les Préludes
Erkel: Bánk bán (Keserű bordal, Hazám, hazám)

Verdi: Nabucco - Rabszolgák kora

Lassus: Visszhang

Palestrina: Nigra sum, sed formosa
Bakfark: Lantfantázia

Monteverdi: Poppea megkoronázása (Seneca búcsúja)

Purcell: Dido és Aeneas, - Dido búcsúja
Esterházy: Harmonia Caelestis - részletek:
(Dormi Jesu, Jesu dulcedo)
Vivaldi: A négy évszak - Tavasz, Tél

J. S. Bach: Máté passió - nyitókórus, vezérkorál

Corelli: La Folia

Mozart: Requiem (Lacrimosa)

Beethoven: D-dúr hegedűverseny - III. tétel
Brahms: IV. szimfónia IV. tétel
Chopin: a-moll mazurka (Op. 17/4)

Verdi: Requiem - Lacrimosa

Muszorgszkij: Egy kiállítás képei	Wagner: A nürnbergi mesterdalnokok - Nyitány Smetana: Moldva
Ravel: Bolero Bartók: Concerto	Dvorák: e-moll („Újvilág”) szimfónia Debussy: A tenger
Kodály: Psalmus Hungaricus	Bartók: A kékszakállú herceg vára - V. ajtó
Gershwin: Rhapsody in Blue Orff: Carmina Burana - O, Fortuna	Kodály: Galántai táncok - rondótéma Sztravinszkij: Zsoltárszimfónia III. tétel Honegger: Jeanne d’Arc a máglyán
	Bernstein: West Side Story (részlet) Szokolay: Várnász - II. felv. - De szép a menyasszony

SZAKKIFEJEZÉSEK

Az alábbi szakkifejezések és fogalmak a részletes vizsgakövetelmények anyagát képezik.
A **vastagon szedett** kifejezések **az emelt szint** követelményeihez tartoznak.

a capella
a tempo
accelerando
adagio
alaphang
aleatória
alla breve
allegro
allemande
alt
alteráció
álzárlat
ambitus
andante
ária
atonalitás
attacca
autentikus zárlat
ballada
bariton
basso continuo
basszus
bicinium
bitonalitás
bolgár ritmus
bővített hármashangzat
cantus firmus
coda
concerto
concerto grosso
crescendo

da capo
dalciklus
dalforma
daljáték
decrescendo
dinamika
divertimento
dodekafónia
dolce
domináns
dór
duett
duó
dúr
egészhangú skála
egynemű kar
előjegyzés
enharmónia
eol
expozíció
forte
fríg
fuga
giusto
hangköz
hangnem
hangnevek
hangsor
hangzat
hexachord
homofon
imitáció
improvizáció
induló
intermezzo
kadencia
kamarazene
kánon
kantáta
kidolgozás
korál
Köchel-jegyzék
kromatika
kvartett
kvintett
kvintkör
largo
legato
lento
lid
Lied
lokriszi
madrigál
maggiore
mazurka
melizma

metronóm
metrum
mezzoforte
mezzopiano
mezzoszoprán
minore
mise
mixolíd
mixtúra
moderato
moll
motetta
neuma
nőiakar
nyitány
opera
opus
oratórium
orgonapont
organum
ostinato
partitúra
passacaglia
passió
pentatónia
periódus
piano
plagális zárlat
polifon
preludium
presto
quodlibet
recitativo
refrén
ritornello
rondó
rubato
scherzo
sostenuto
staccato
szekvencia
szextett
szillabikus
szimfónia
szimfónikus költemény
szonáta
szoprán
szubdomináns
szűkített hármashangzat
szvit
tenor
tercett
tonika
tranquillo
trió
tritonus

tutti
ungaresca
unisomo
variáció
vokális
vonósnégyes
zárlat